

Tað eru løtur í lívinum tá ið ein verður yvirtikin av serligari gleði

– Men eitt er kenslur, gleði, vónir. Eitt annað er veruleiki. Og føroyskur politikkur hevur lært meg, at hann er gjøgnumsúrgeður av klandri, svart-skygni, øvund-sjúku og mótvilja ímóti øllum fram-burði. Hvør vinnur so hesuferð?

ÁKI BERTHOLDSSEN

– Nú er ljós fyri stavn. Og tað er mín vón, at Lands-sýrið, og ein stórir partur av Føroya Løgtingi standa stinn og taka neyðugu tøkini, sum skulu til, fyri at fremja ætlanina um einar sjálvstøðugar Føroyar.

Jógvan Sundstein, fyrrverandi topp-politikari í 24 ár dylir ikki fyri, at hann er ein glaður maður í dag.

Vit hava spurt hann, hvat hann heldur um nýggja samgonguskjali.

Og hesin gamli revurin í føroyskum politikki dylir ikki fyri, at hetta eru kenslurnar dagar fyri seg.

– Tað finnst løtur í lívinum, tá ið ein verður yvirtikin av eini serligari gleði.

– Eina slíka løtu upplivdi eg leygdagin 9. mai, 1998, umleið klokkan 12, tá ið Útvarpið hevði eina stutta samrøðu við Anfinn Kallsberg, eftir at hann var komin út frá Løgtingsformanninum og har hann greiddi frá tí partinum í samgonguskjalinum sum er um ríkisráttarlugu viðurskiptini, sigur Jógvan Sundstein.

– Anfinn Kallsberg greiddi frá, at nýggja samgongan staðfestir, at Føroyar eru ein tjóð, og Føroyar eitt land og at uppskot verður lagt fyri Løgtingið longur í ár, sum skal fremja hetta fullveldi í verki.

– Fyri mær var tað, sum um óll míni politisku ynski, frá tí eg var óviti undir kríggnum, til í dag, gingu út henda vælsignaða góðveður - leygdagin.

Hann sigur, at samgonguskjalið er fullt í samsvari við ynski veljarans, tí fingur hesir flokkarnir ta undirtøku, teir fingur.

Hann sigur eisini, at hevur týðiliga merkt á fólk, at tey eru glað um tað, sum er hent og at tað hevur breytt seg eitt hjartskyni ímillum fólk sum sjálvdan fyrr.

– Nýggja samgonguskjalið er hvørki borgarligt ella sosialistiskt, sigur fyrrverandi topp-politikarin, Jógvan Sundstein.

Eitt eru kenslur, eitt annað er veruleiki

Jógvan Sundstein sigur, at hóast hetta kann ljóða bæði sjálvsagt og háttarligt alt í einum, eru hetta týðningarmestu og mest grundleggjandi orðini í tí nýggja samgonguskjalinum.

– Út frá hesum skal restin av arbeiðnum gerast, sum skal skapa teir praktisku karmarnar um einar sjálvstøðugar Føroyar.

Men so leggur hann afturat fyri líkasum at sláa kalt vatn í blóðið aftur.

Tí hann sigur, at eitt eru kenslur, vónir og gleði.

Eitt annað er veruleiki. Og hvussu er so veruleikin?

– Føroyskur politikkur hevur lært meg, at hann er gjøgnumsúrgeður av klandri, svartskygni, øvundsjúku og mótvilja ímóti øllum framburði.

– Og spurningurin er: Hvat av hesum vinnur hesuferð? Verður tað tann ljósa og vónrika orðingin í 1. punkti í samgonguskjalinum, ella verður tað tann leggja til rættis eitt føroyskt fullveldi við ávisum sátt-loysi?

Má ikki bliva ein umbering

Jógvan Sundstein sigur, at hann loyvir sær tó at venta, at tað hesuferð fer at eydnaast einum stórum meiriluta í Løgtinginum at gera arbeiði, sum skal til fyri at leggja til rættis eitt føroyskt fullveldi við ávisum sátt-

mála við danir og einari føroyskari grundlóg.

Og hann ventar eisini, at tað fer at eydnast at gera hetta arbeiði bæði skjótt og væl, og at tað verður so sannførandi, at stórir partur av fólkinum tekur undir við tí á fólkaatkvøðuni.

Men hann ávarar eisini og sigur, at tað má ansast væl eftir, at fólkaatkvøðan ikki verður brúkt sum umbering hjá politikarum og eitt alibi fyri at sleppa undan ábyrgd.

– Arbeiðið má gerast við fullari, politiskari ábyrgd og verða so dygdargott og fullfíggið at føroyska fólkid veruliga sær og skilir, at hetta framtíðarløysin fyri Føroyar.

– Tað má ikki bliva soleiðis, at politikarar forsøma at gera sitt arbeiði undir páskoti av, at fólkid sleppur at velja. Politikarar mugu veruliga gera hetta til síni hjartaamála og arbeiða hart fyri teimum.

– Tí vit eiga at gea okkum greitt, at tekur fólkaatkvøðan ikki undir við hesum, missa vit alt á gólvið og vit eru í sama stað, sum har vit byrjaðu

Vit fáa heilt aðrar møguleikar

Jógvan Sundstein sigur, at tað eru fyrst og fremst ætlanir at broyta ríkisráttarlugu støðu okkara, sum sameinir hesa samgonguna.

Og hann sær fyrst, at arbeiðið hjá Landsstýrinum og Løgninginum verður skipað soleiðis, at:

1) Í 1998 verður føroyskur heimarrættur staðfestur.

2) Í 1998 verða samráðingar ímillum Føroyar og Danmark, sum hava við sær, at Føroya Løgting staðfestir, at Føroyar eru sjálvstøðugt land og at danska Fólkingið samtykkir tað sama.

3) Síðani verður, eisini í 1998, sáttmáli gjørdur ímillum Føroyar og Danmark um ávís mál, sum samstavarst skal um, herundir felags kongshús og gjaldoyra.

4) Tá ið alt hetta er liðugt og avgreitt, og samtykt av Løgtinginum, verður skipanin send til fólkaatkvøðu til góðkenning.

5) Í 1998 fer ein grundlógarnevnd til arbeiðis og hevur í 1999 eitt liðugt lógaruppskot, sum Løgtingið síðani samtykkir.

Samtyktad grundlógin verður síðani send til fólkaatkvøðu til góðkenning.

Við báðar fólkaatkvøðurnar verður vanligur meiriluti galdandi.

Jógvan Sundstein sigur, at hann síðani skilir samgonguskjalið soleiðis, at farið verður undir at skipa øll málspøki undir føroyskt lóg-gávu- og umsitingarvald.

– Tá ið málspøki sum Skipasýnið, Realkreditstovnurin, Tjóðbankan og Figgjar-efirlitið verða nevnd fyri

seg í samgonguavtaluni, skilji eg tað sum um hesi skulu fáast uppá pláss bein-anvegin, tvs. áðrenn sjálv-sjálvstýrisavtalan er liðug.

– Búskaparlaga verður gjørt upp ímillum bæði londini samstundis sum sjálvstýrislógin og samrík-isavtalan verður gjørd.

Jógvan Sundstein sigur, at tá ið Føroyar eru blivnar sjálvstøðugt land, verður eisini heilt óðrvisi grund-arlag fyrri at skipa viður-skiftini við onnur lond.

– Sannlíkt er, at vit fara at fáa eina meiri skipaða avtalu við ES, t.d. eina EØS líknandi avtalu. Avtalar kunnu eisini gerast bæði við ES og við onnur lond um t.d. útbúgvingar-heilsu- og arbeiðsmarknaðarsamstarv.

– Handilsliga verða vit nógv meiri óheft av Dan-mark og fáa harvið nógv friari ræsur viðvíkjandi inn-flutninginum.

– Yvirhøvur fáa vit eina heilt aðra støðu í altjóða høpi og kunnu flyta okkum burtur frá tí „heimføðisliga“ við altíð at gera sum danir.

Betri Kreditvirið

Jógvan Sundstein ivast ikki í, at nýggja, ríkisráttarlaga støðan fer at gera, at Kreditvirið hjá Føroyum verður betri, enn tað hevur verið.

– Tí tá koma vit at hava ábyrgdina sjálvir. Lagt verður upp til, at vit skulu hgava sama gjaldoyra sum danir.

– Danir koma í veruleikanum at hava sama gjaldoyra sum Euro 'in.

– Tvs, at vit binda okkum til at føra ein búskaparpolitik, sum hevur við sær, at krónan heldur til at verða krøkt uppi hin gjaldoyruni.

Slopnríð væl frá tí

Jógvan Sundstein sigur, at hann fer ikki at gera so nógv ar viðmerkingar til aðrar partar í samgonguskjalinum, tí sum sagt eru tað tey ríkisráttarlugu viðurskiptini, sum eru tann berandi kraftin í tí.

– Men eg haldi, at flokkarnir eru slopnir væl frá hesum eisini.

– Hetta er ein ógvuliga avvgáður politikkur, sum allir flokkar kunnu taka undir við, hvørki borgar-ligur ella sosialistiskur.

– Eg taki fyrst og fremst skjalið sum at nýggja samgongan hevur niðarprioritara búskaparlaga og vinnu-liga partin til frama fyri ríkisráttarlugu viðurskiptini, men at hon kortini vil halda fast um eitt ávíst stöði, m.a. í heilsuverkinum á sosiala økinum og á fløgukinum.

– Somuleiðis er tað eisini sera positivt, at samgonguflokkarnir ikki eru farnir í

smálutir, tí vit vita, at ein nógv útgreinað politisk av-tala hevur nógvir veikleik-ar.

– Tey ymsu økini eru hartil viðgjørd á ein slíkan hátt, at tað ber væl til hjá øllum flokkum at nýta hetta sum eitt arbeiðsgrundarlag.

– Men, leggur hann aftur-at:

– Ongin avtala er betri enn tann vilji, sum er aftan-fyri hana til at samstarva og til at gera tað praktiska ar-beiði.

Hinvegin er tað ein ó-lukka fyri eina samgongu at útgreina samgonguskjalið ov nógv, í tað forðar fyri tí politiska arbeiðnum. Tað verður brúkt sum ein stavur at sláa samgongufelagar í høvðið við, hvørja ferð okkurt stingur seg upp.

Standi nú stinn

Tá ið vit spyrja Jógvan Sundstein um samgongan skuldi verið breiðari, er hann heldur ivingsamur.

– Tað er skeiðt at gera eina landsstýrissamgongu so breiða, at alt lögtingið í grundini verður flut út í Tinganes.

– Men júst tí, at nakrir flokkar eru í samgongu, og aðrir í andstöðu, er tað neyðugt, at samarbeiðið í tinginum verður veruligt og ikki bert verður ein tátu.

– Tí var tað gott at hoyra formann Javnaðarflokksins geva sína tilsøgn um samstarv um tann partin í samgonguskjalinum sum er um ríkisráttarlugu viðurskiptini.

– Og líka gott var at hoyra komandi lögmann, Anfinn Kallsberg, taka av hesum samstarvi.

Jógvan Sundstein sigur, at ein andstöðuleiðari, sum positivt arbeiðir saman við eini stjórn, kvalifiserar seg til at verða stjórnarleiðari í einum seinni skeiði.

– Hinvegin var tað eitt vónbrot at hoyra fráfrárandi lögmann, Edmund Joensen, formann sambandsflokksins.

– Hadaði var sama armóðstala, sum hesin flokkur hevur livað av, líka síðani 1966.

– Sambandsflokkurinn hevur sæð tað sum sína uppgávu, hvørja ferð ein blóma sprettir, at koma hana, so at hon ongan tíð verður til prýðis og gleði.

Jógvan Sundstein sigur at enda, at hansara vón til nýggja Landsstýrið og ein stóran part í Løgtinginum er, at tit nú standa stinn og taka neyðugu tøkini fyri at fremja málsetningin.

Men hvat nú um samgongan slítar tá ið málspøki skulu bytast?

– So langt havi eg slett ikki hugsað. Tað hevði verið bart út sagt heilt idiotiskt.